

جالب و جذاب می‌نمود و ما را به دنبال خود کشاند اول کارهای ویژه‌ای که بر روی کتابها انجام شده بود. از صفحات داخلی گرفته تا جلد کتاب، از چاپ در رنگهای مختلف تا جلدهای نفیس و متفاوت. و دوم ادعاهایی که برخی ناشرین برای فروش بیشتر می‌کردند و مخاطبین ناوارد را با ویژگیهایی که در کتاب نبود، به خرید کتاب ترغیب می‌کردند.

در اینجا بدون آنکه از ناشران مدعی نامی ببریم به ذکر موارد خلاف ادعایشان می‌پردازیم. از ابتدای شبستان با لوپ تک تک غرفه‌ها را مرور کردیم. کارهای ویژه اغلب در کتابهایی دیده می‌شد که هم خریدار بیشتر داشت و هم ارزش بیشتر برای ایجاد کارهای ویژه و جلوه‌های خاص، کتابهای این راه بیشتر شامل قرآن با تصحیحات و خوشنویسی و تذهیب‌های گوناگون، حافظ، مثنوی و ... می‌شد. البته اخیراً برخی کتابهای گرافیک نیز شامل حال کارهای ویژه شده‌اند. نکات گفته شده در مورد کتابهای فارسی است اما خود می‌دانید و حتماً کتابهای خارجی بسیار بخصوص کتابهای هنری بسیاری دیده‌اید که از کارهای ویژه که هیچ ربطی به گرافیک کار ندارند سرشارند و صد البته ایده کار را یک طراح گرافیک و همانکه کتاب را برای چاپ آماده می‌کند داده است اما بیشتر مربوط می‌شود به خلاقیتهایی که در موضوع چاپ و پس و پیش آن اتفاق می‌افتد.

اولا کتابی که در میان غرفه‌ها چشم ما را به خود کشید مثنوی معنوی بود با چاپ افس ۵ رنگ که یک نقره‌ای به آن اضافه شده بود. روی جلد اغلب کتاب‌های نفیس کارهای متعددی از امکانات چاپ سیلک، افس، طلاکوب، ضرب بدون فویل و ... انجام شده بود. در همین غرفه کتاب حافظ نفیسی دیده می‌شد که غرفه‌دار چاپ داخلی آن را ۱۳ رنگ عنوان می‌کرد. شاید گمان نمی‌کرد کسی گفته‌اش را با لوپ در نمایشگاه محک بزند. در هر حال با دیدن موشکافانه ۷ رنگ بیشتر دیده نشد.

اما جلد آن از جنس جیر انتخاب شده بود که فرورفتگی‌ها و برجستگیهای خوبی با طرح اسلیمی در آن ایجاد شده بود حتماً می‌دانید که این کار بدین شکل انجام می‌شود که

نمایشگاه کتاب از نگاه چاپ

■ بهرام عفرای

Book Exhibition from printing point of view

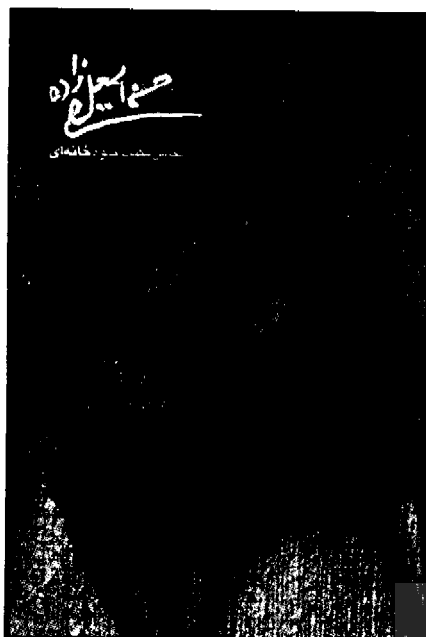
Bahram Afravi

وقتی در کار چاپ باشید هر نمایشگاهی که می‌روید لوپ (ذره بین چاپ) به همراه خود خواهید برد شاید باور کردنی نباشد اما حتی نمایشگاه صنایع غذایی و پوشاک هم موارد چاپی بسیار دارد. خلاصه در هیچ کجا بیکار نخواهید نشست. نمایشگاه کتاب که جای خود دارد. عنصر اساسی نمایشگاه کتاب، چاپ است و چه خوب که از دید چاپ و آن هم با لوپ به آن نگاه کنیم.

در روزنامه‌ها و مجلات عکسهایی چاپ شده است که نمایشگاه را از درون هلیکوپتر یا به قولی بال گرد می‌بینید. برخی از طبقه دوم به درون سالن نمایشگاه نظر انداخته‌اند و البته آنهایی که طراح گرافیک یا گرافیست بودند جذابیت‌های گرافیکی برخی کتابها آنها را متوقف می‌کرد تا دوباره نگاهی دقیق‌تر به کتاب بیندازند.

ما که به دنبال چاپ در کتابها بودیم، فاصله‌مان از کتاب خیلی کم شد و به حد چند سانتیمتر رسید و لوپ به دست به دنبال نکاتی در آنها می‌گشتیم (احتمالاً آنهایی که کار آزمایشگاهی انجام می‌دهند در نمایشگاه کتاب با میکروسکوپ می‌گشتند و به دنبال میکروبوهای کتاب‌ها که کدام بیشتر آلوده است). چند موضوع

نیز به خیال آنکه کار متفاوتی را خریداری می‌کنند به دام می‌افتند.

جستجو و بررسی و گفتگو با ناشران ادعاهای ۲۰ رنگ، ۱۳ رنگ، ۹ رنگ و غیره را شامل شد که البته وقتی که لوپ را در دستان ما می‌دیدند کمی خود را عقب می‌کشیدند و ترجیح می‌دادند دیگر صحبتی نکنند.

با بدگمانی به نشر نگار رسیدیم. یک قرآن نفیس، کتاب فرشچیان و یک حافظ نفیس برخی از کتابهای این غرفه را تشکیل می‌داد. گفتند قرآن ما ۱۲ رنگ است وقتی به کتاب نگاه کردیم با کمال تعجب ۱۲ رنگ دیده شد. بسیار خوشحال شدیم که کسی واقعیت را گفته است.

چاپ با تعداد رنگ بالا مشکلات متعددی دارد. از جمله اینکه رطوبت در کاغذ موجب تغییر اندازه کاغذ شده و در نتیجه چاپ رنگهای متعدد بر روی همدیگر به سختی انجام می‌شود و گاهی امکان پذیر نیست. در این مورد چاپچی بایستی تجربیات و علم خود را بکار گیرد تا اشکال به حداقل برسد. می‌دانید که کاغذ در ماشین چاپ رطوبت می‌گیرد و وقتی که برای چاپ‌های بعدی در کناری قرار می‌گیرد رطوبت خود را از دست داده و تغییر اندازه می‌دهد بنابراین بهتر است که چاپ با ماشین چند رنگ چاپ شود تا کاغذ در اثر خشک شدن تغییر اندازه ندهد. اما از طرف دیگر چاپ با ماشین چند رنگ مشکل خشک

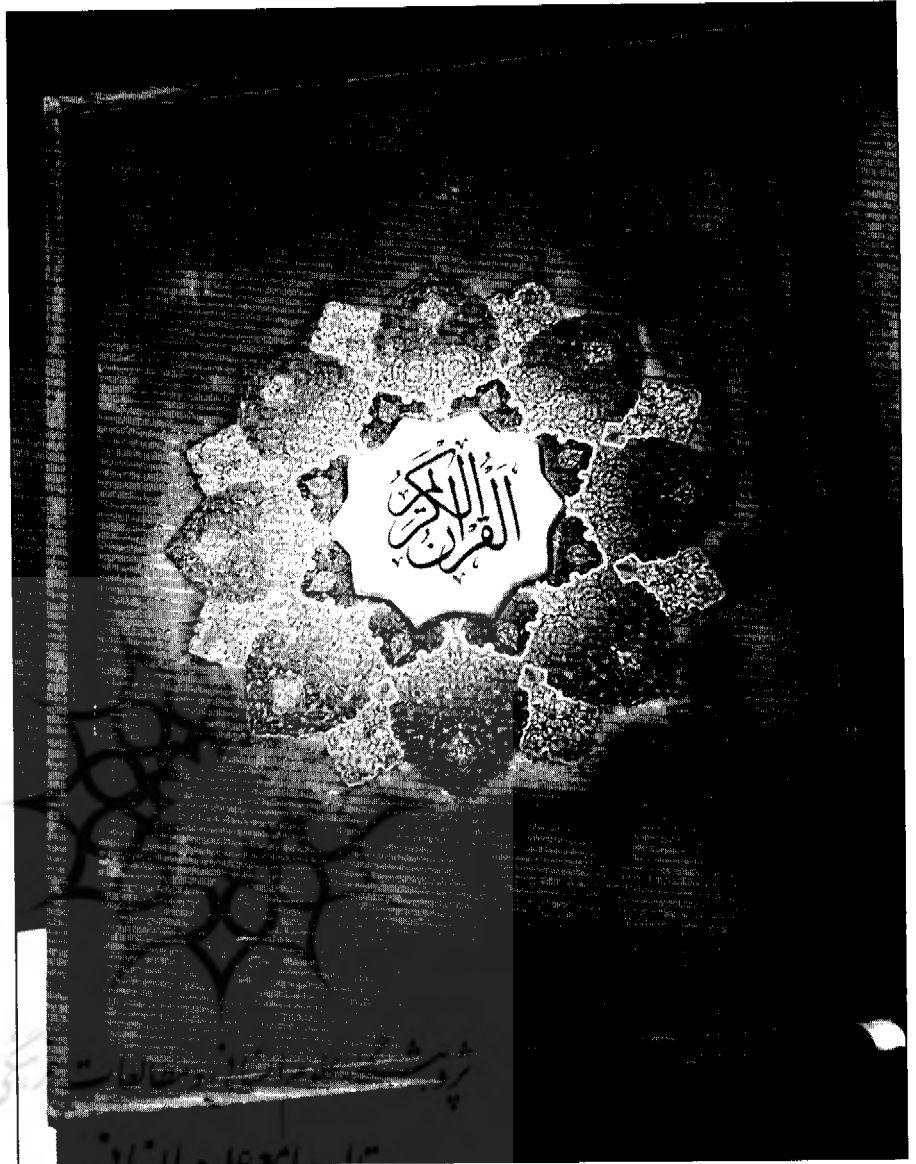

این کار منصرف می‌کند. با شوق و اشتیاق با لوپ شروع به دیدن این همه رنگ چاپ شده کردیم. (برای اطلاع از طریقه تشخیص تعداد رنگ در چاپ بهتر است به سایت www.afraavi.com سری بزنید و مقالات آن را مطالعه کنید. با کمال تعجب تنها چهار رنگ CMYK را در چاپ آن قرآن دیدیم. از ناشر پرسیدیم که رنگهایش کجاست؟ غرفه‌دار که مرد جاافتاده‌ای به نظر می‌رسید پاسخ داد پدرم می‌داند! البته قرار شد که پدر ایشان ۲۶ رنگ دیگر این قرآن را به طریقی به ما نشان دهد شاید با میکروسکوپ.

این قضیه ما را تحریک کرد که موضوع را بیشتر و بیشتر دنبال کنیم و ادعاهای دیگر را نیز کشف کنیم. متوجه شدیم که بسیاری از ناشران برای فروش بهتر کتابهای نفیس‌شان از ترفند تعداد رنگ استفاده می‌کنند و خریداران

طرح خود را روی کامپیوتر به هر شکلی که می‌خواهید طراحی کرده و از آن یک پرینت می‌گیرید. پرینت را به کلیشه ساز می‌سپارید تا یک کلیشه از طرح شما بسازد و سپس در صحافی به وسیله یک پرس که گرم هم می‌شود قالب شما با فشار و حرارت به روی جلد طرح شما را به شکل برجستگی و فرورفتگی درمی‌آورد.

به سراغ ناشر دیگری رفتیم که قرآن نفیس و الحق با جلد متفاوتش ما را به غرفه جذب کرد. پوستری از قرآن با ذکر مشخصات نیز به غرفه چسبیده بود که روی آن نوشته شده بود اولین قرآن با تذهیب «سی رنگ». برایمان خیلی جالب بود که در تمام نمایشگاه کسی هم پیدا شده که یک کار سی رنگ چاپ کند. از مشکلات چاپ سی رنگ که بگذریم هزینه بالا و وقت گیر بودن چاپ آن، همه را از خیر

کاری از نشر نظر، درباره حسن اسماعیل زاده، نقاش مکتب قهوه خانه‌ای، که به جا و خلاقانه شبیه به نقاشی‌های قهوه خانه‌ای که بر روی پارچه انجام می‌شد، یکی از کارهای اسماعیل زاده بر روی پارچه چاپ شده بود.

جلد چوبی برای قرآن کار دیگری از یکی از ناشران بود که با روش چاپ سیلک انجام، و روی آن نقوش اسلیمی چاپ شده بود. ■

شدن ناقص مرکب و تاثیر پذیری رنگ‌ها از یکدیگر برای کارهای نفیس انتخاب چندان مناسبی نیست و بایستی ترفندهایی در این خصوص بکار گرفت و ترکیبی از هر دو را بسته به شرایط موجود بکار گرفت.

ظاهراً برای چاپ کتاب قرآن ۱۲ رنگ که با ماشین تک رنگ چاپ شده است قبل از چاپ رنگ جدید کاغذ یک بار در ماشین آب چاپ می‌شد تا رطوبت اولیه را بدست آورد و به حالت نرمال خود برگردد و چاپ‌های دیگر در محل مناسب چاپ شوند.

از کارهای ویژه دیگری که در نمایشگاه خلاقانه می‌نمود جلدهایی بود از جنس پارچه که برخی از آنها با چاپ سیلک انجام شده بود و تنها یک مورد با چاپ افست دیده می‌شد،